

MITEN KOKEMUKSELLISTA TIETOA KÄYTTÄEN VOIDAAN PARANTAA YKSIN SUOMEEN SAAPUNEIDEN MAAHANMUUTTAJANUORTEN ASUMISTA?

JOHDANTO: MAAHANMUUTTAJIEN JA
TURVAPAikanhakijoiden ASUMISEN
JÄRJESTÄMINEN SUOMESSA

Asuminen on jokaisen ihmisen arkea ja sen sujuvuutta keskeisesti määrittävä tekijä. Asumisen ratkaisut ovat lähes poikkeuksetta erilaisten kompromissien tulosta. Kuinka paljon rahaa henkilöllä on käyttää asumiseen? Miten asunto sijoittuu arjen liikkumistarpeiden suhteen? Mistä ylipäättään on mahdollista saada elämäntilanteeseen sopivan kokoinen asunto? Pohtiessaan vastauksia näihin kysymyksiin yksilöillä on hyvin erilaiset lähtökohdat riippuen sosio-ekonomisesta asemasta, iästä ja yleisestä elämäntilanteesta. Yhä useammin asumiseen vaikuttaa myös maassa oleskelun status.

Tässä kirjoituksessa tarkastelemme ilman huoltajaa maahan tulleiden alaikäisten asumisen tarpeita ja ratkaisuja. Jotta heihin kohdistuvat politiikkatoimet ja arkikäytännöt asetuvat ymmärrettäviksi suhteessa laajempaan suomalaiseen asumispolitiikkaan, keskustelemme aluksi maahanmuuttajien asumiseen keskeisesti liittyvistä yleisistä käytännöistä ja rakenteista.

Maahanmuuton lisääntyminen on tuonut paljon uusia kysymyksiä asumisen järjestämiseen, mutta toistaiseksi tämä on näkynyt kansallisessa kaupunkipolitiikassa ja asuntorakentamisessa melko vähän. Suomalaisessa tutkimuksessa maahanmuuttajien asumista

on tarkasteltu lähinnä paikallisesti asuinalueiden etnisen segregaatoin näkökulmasta (esim. Rasinkangas 2013; Vilkkama 2010). Hanna Dahlmann (2011) tutki kaupunkimaantieteen väitöskirjassaan Somaliasta ja Venäjältä saapuneiden maahanmuuttajien asumistoiveita, -kokemuksia ja -valintoja. Hänen mukaansa maahanmuuttajien asumistoiveita ja valintoja ei tule nähdä muuttumattomina, vaan toiveet ja tavoitteet muodostuvat vuorovaikutuksessa ympäröivän todellisuuden kanssa. Vaikka erityisesti somalialaistaustaisten asumistoiveiden toteutumista hankaloittivat muun muassa perheen suuri koko, kulttuuriset käytännöt yksityisyyteen liittyen sekä tilojen jakautuminen sukupuolten mukaan, Dahlmann on korostanut, ettei toiveita ja valintoja kuitenkaan tulisi katsoa ainoastaan kulttuurisista lähtökohdista. Mahdollisuudet asunnon sijainnin valintaan liittyvät usein myös vuokra-asuntokannan keskittymiseen tietyille asuinalueille, ja suurissa kaupungeissa erityisesti lähiöihin. (Dahlmann 2011: 75–78, 86–87.)

Vastaanottovaiheessa olevat turvapaikanhakijat eivät juuri pysty vaikuttamaan majoittumiseensa ja asumiseensa. Hallinnollisesti heidän majoittumisestaan vastaa Maahanmuuttovirasto (Migri), joka osoittaa turvapaikanhakijalle tietyn vastaanottokeskuksen. Henkilö itse ei voi valita haluamaansa vastaanottokeskusta, ja vastaanottokeskusta saatuaan myös joutua vaihtamaan useamman kerran turvapaikkaprosessin aikana. Yksin saapuneet

aikuiset turvapaikanhakijat majoitetaan yleensä ryhmähuoneisiin muiden samaa sukupuolta olevien henkilöiden kanssa. Perheille pyritään tarjoamaan yhteinen huone. Asumisen voi myös järjestää itse niin kutsuttuna yksityismajoituksena sukulaisten tai ystävien luona. Tässäkin tapauksessa turvapaikanhakija on kirjoilla jossakin vastaanottokeskuksessa. Ilman huoltajaa maahan tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat majoitetaan ryhmäkotiin tai tukiasuntolaan. (Migri 2018.)

Koska valtaosa Suomeen saapuneista turvapaikanhakijoista asuu vastaanottokeskuksissa, muita vaihtoehtoja ei asumiselle ole juuri luotu. Yksi esimerkki kansalaisaktivismin kautta syntyneestä uudesta asumiskokeilusta on vuoden 2015 aikana Suomeen perustettu Kotimajoitusverkosto. Se on kansallinen yli 4000 henkilön kansalaisverkosto, joka tarjoaa uudenlaisen kumppanuuden Migrin kanssa turvapaikanhakijoiden kotimajoituksen järjestämiseen suomalaisissa kodeissa. Tämän toiminnan myötä yli 400 turvapaikanhakijaa on päässyt asumaan suomalaiseen kotiin (Kotimajoitusverkosto 2018). Toiminnan vakiinnuttaminen pysyväksi osaksi turvapaikanhakijoiden asumisratkaisuja vaatii kuitenkin vielä aikaa ja yhteistyön jatkokehittämistä kolmannen sektorin toimijoiden, kansalaisten sekä maahanmuuttoviraston välillä.

Vaikka Migrin hallinnoimassa turvapaikanhakijoiden majoittamisessa pyritään huomioimaan yksilölliset tarpeet, käytännössä näihin ei useinkaan pystytä vastaamaan. Asumisen ehdot luo laitosmainen ympäristö, jossa yksityisyydelle ei ole edellytyksiä ja omalle arjelle on hyvin vaikea luoda kunnollisia puitteita. Erityisen suuria ongelmia asumisen laitosmaisuus luo perheille ja yksin maahan saapuneille alaikäisille.

Tässä kirjoituksessa esittelemme, miten Suomen Akatemian rahoittamassa TRUST-kärkihankkeessa (Yksin tulleiden lasten ja nuorten ylikulttuurisen kuulumisen tukeminen) on tunnistettu ja viety päätöksentekoon yksin tulleiden nuorten kokemustietoa asumi-

sen tarpeista. TRUST-hanke tutkii yksin alaikäisinä saapuneiden maahanmuuttajanuorten kuulumisen tunnetta ja kehittää heille suunnattuja sosiaalisen tuen käytäntöjä. Tutkimustietoa yksin tulleiden sosiaalisesta integraatiosta ja kuulumisen tunteesta hyödynnetään hoivatyön käytäntöjen ja hallinnan prosessien kehittämisessä. Keväällä 2017 teimme poliitikkasuosituksen yksin tulleiden nuorten asumiseen liittyen. Korostimme kokemustiedon merkitystä politiikkaohjauksessa.

YKSIIN TULLEET NUORET ASUMISEN ASiantuntijoina

Eurooppaan saapui vuoden 2015 aikana 95000 alaikäistä yksin tullutta turvapaikanhakijaa, joista Suomeen päätyi 3024. Vuonna 2016 Suomesta haki turvapaikkaa ilman huoltajaa 401 ja vuonna 2017 142 alaikäistä. Perheenyhdistäminen on nykyisen maahanmuuttopolitiikan seurauksena Suomessa lähes mahdotonta (Kuusisto-Arponen 2016a ja b). Tästä johtuen yksin tulleet lapset ja nuoret ovat institutionaalisen hoivan kohteina täysi-ikäistymiseensä asti. Tällä hetkellä Suomessa asuminen on järjestetty pääsääntöisesti ryhmä- ja perheryhmäkoti-mallin mukaisesti. Koska asumisen vaihtoehtoja on vähän, nuorten kotina on käytännössä useiden vuosien ajan laitos.

Tekemämme politiikkasuosituksen taustalla on ollut kaksi Suomen Akatemian rahoittamaa monivuotista tutkimushanketta.¹ Molempien hankkeiden aineistot on kerätty etnografisella otteella nuorten arjessa, yhdessä heidän kanssaan. Aineisto koostuu muun muassa seitsemän kuukauden mittaisesta kenttätöjaksosta perheryhmäkodissa, kahdeksassa musiikki- ja taidetyöpajassa tehdyistä havainnoista, kenttätöjaksosta kolmen jo täysi-ikäistyneen nuoren aikuisen kanssa sekä useiden asiantuntijoiden haastatteluista Suomessa, Ruotsissa, Irlannissa ja Saksassa.

Tutkimusaineistoissa toistui kuusi nuorten esille nostamaa asumisen ja sosiaalisen tuen

teemaa. Nuoret kaipasivat perhettään ja tunsivat huolta siitä, millaiseksi perheen tulevaisuus entisessä kotimaassa muotoutuu. Tämän huolen kanssa nuoret kamppailivat arjessa koko ajan ja kokivat olevansa yksin surunsa kanssa. Tästä johtuen nuoret ilmaisivat pettymystään suomalaiseen hallintoon, joka erityisesti tiukkin perheenyhdistämisen lainsäädäntöineen tuntui pakottavan heidät elämään Suomessa yksin. Yksinäisyyteen liittyi myös toive suomalaisten ystävien saamisesta, mutta tämä koettiin vaikeaksi toteuttaa. Erityisesti asumisyksikössä tehty kenttätyö osoitti, kuinka nuoret tarvitsivat arjessaan huomattavan määrän tukea aikuisilta. Luotettavia aikuisia olisi kaivattu arkeen lisää, ja aikuisilla toivottiin olevan enemmän aikaa kuunnella nuorten asioita.

Asumiseensa nuoret toivoivat vakautta ja vähemmän siirtoja asumisyksiköiden välillä. Siirtyessään vastaanottovaiheesta oleskeluluvalle ja kotoutumisvaiheeseen nuoret joutuvat usein myös muuttamaan uudelle paikkakunnalle. Tällöin jo hankittu sosiaalinen verkosto, koulu ja harrastukset muuttuvat jälleen. Nuoret pitivät siirtoja yksiköiden välillä raskaina ja ennakoimattomina. Asumisyksiköiden väliin siirtoihin saattoi johtaa myös rangaistus haasteellisesta käytöksestä. Yksiköiden väliset siirrot lisääntyivät vuoden 2016 aikana, jolloin yksin tulleet alkoivat saada kielteisiä oleskelulupapäätöksiä. Vastaanottovaiheen yksiköitä alettiin myös sulkea osan nuorista siirtyessä kotoutumisvaiheeseen. Asumisessa nuoret arvostivat omaa rauhaa, kuten mahdollisuutta omaan huoneeseen. Täysi-ikäistyminen ja asumisyksiköistä pois muuttaminen aiheuttivat pelkoa yksin jäämisestä ja pärjäämisestä. Vaikka itsenäistymistä usein odotettiin innolla, nuoret kaipasivat myös tukea valintojensa kanssa. Tätä tukea on yleisesti ottaen liian vähän saatavilla, eikä kaikissa kunnissa ole huolehdittu esimerkiksi jälkihuollon järjestämisestä riittävällä tavalla. Edellä esiteltyjen teemojen pohjalta lähdimme määrittelemään asumista koskevan politiikkasuosituksemme ratkaisuja.

POLITIIKKASUOSITUKSELLA ASUMISEN JA SOSIAALISEN TUEN TARPEET NÄKYVIKSI

Keväällä 2017 TRUST-hankkeen julkaisema suositus kartoitti mahdollisuuksia järjestää nuorten asuminen heidän yksilöllisten tarpeidensa ja voimavarojensa perustalta. Suosituksemme halusimme erityisesti painottaa, että onnistunut kotoutuminen edellyttää nuoren voimavarojen mukaan järjestettyä yksilöllistä sosiaalista tukea asumiseen sekä lisää luotettavien aikuisten läsnäoloa arkeen. Väliaikaisista asumisratkaisuista ja nuorten siirtelystä on päästävä eroon ja pyrittävä järjestämään vastaanotto- sekä kotoutumisvaiheen asumisyksiköt samoille paikkakunnille. Kentällä tekemiemme havaintojen mukaan palvelujen tarjoajat eivät huomioi riittävästi nuorten näkökulmaa suunnitellessaan palveluja. Nuorten tarpeita ei kuunnella eikä heidän kokemuksiaan hyödynnetä asumisratkaisujen suunnittelussa. Tämä johtuu pitkälti valtion intressistä hoitaa nuorten asuminen institutionaalisen hoivan keinoin. Tämän takia muita ratkaisuja ei ole ennen vuotta 2015 mietitty, eikä nuorilta ole myöskään kerätty systemaattisesti kokemustietoa. Vuonna 2015 yksin tulleiden nuorten määrän huima kasvu pakotti asumisen järjestäjiä pohtimaan myös muita ratkaisuja. Myös yksin tulleiden nuorten kokemukset nousivat paremmin esille, kun heitä oli määrällisesti enemmän.

Kiinnitimme suosituksessa huomiota seuraaviin asumisen järjestämisessä keskeisiin seikkoihin. Ensiksi asumisen ratkaisujen on perustuttava yksin tulleiden nuorten tarpeisiin ja huomioitava nuorten yksilölliset voimavarat. Toiseksi halusimme painottaa, että perheryhmäkotiasumiselle tulisi olla vaihtoehtoja. Tällä hetkellä tämä alun perin väliaikaiseksi tarkoitettu asumismuoto on muuttunut monille nuorille lähes ainoaksi mahdolliseksi ratkaisuksi. Ongelmallista näissä yksiköissä on myös henkilökunnan vaihtuvuus, sillä nuoret tarvitsevat elämäänsä pysyviä suhteita turval-

lisiin aikuisiin. Perheryhmäkodeissa nuoret ovat pitkäaikaisen institutionaalisen hoivan kohteita, eikä tämä tue nuorten omaa toimijuutta vaan johtaa pahimmillaan laitostumiseen. Kolmanneksi kaikille nuorille ei myöskään sovi asuminen perheryhmäkodissa, vaan osa nuorista hyötyisi pitkäaikaisesta perhesijoituksesta. Esimerkiksi Pelastakaa Lapset ry kehittää parhaillaan nuorten perhesijoitusta yhtenä asumisen vaihtoehtona yksin tulleille lapsille ja nuorille.

Jotta tarvittava tukiverkko olisi ylipääntään nuorten saavutettavissa, asumiseen tulisi entistä tiiviimmin yhdistää jälkihuollon palvelut, sosiaalinen tuki, asumisneuvonta sekä tarvittaessa matalan kynnyksen psykologinen apu. Sosiaalinen tuki tulisi nähdä jatkumona erityisesti niin kutsutun nivelvaiheen eli täysi-ikäistymisen jälkeen. Tähän tulisi sisällyttää säännölliset, mieluiten nuoren kodissa tapahtuvat tapaamiset nimetyn sosiaalityöntekijän ja jälkihuollon henkilöstön kanssa.

Asumisratkaisujen monipuolistamisen lisäksi otimme suosituksessamme kantaa asumisyksiköiden henkilökunnan määrään ja pätevyysvaatimuksiin. Erityisiä vaikeuksia henkilökunnan vähäinen määrä on tuottanut niin kutsutuissa tukiasumisyksiköissä, joita perustettiin syksyn 2015 ja kevään 2016 aikana, jolloin nuoria yksin tulleita saapui Suomeen paljon. Näihin yksiköihin sijoitettiin erityisesti yli 16-vuotiaita nuoria. Yksiköt olivat suuria, ja niihin palkattiin runsaasti uutta henkilökuntaa, joilla ei aina ollut riittävästi kokemusta työskentelystä haavoittuvassa asemassa olevien nuorten kanssa. Samanikäisiä, usein traumatisoituneita nuoria oli yksiköissä henkilökunnan osaamiseen ja resurssointiin nähden liikaa. Uuteen kulttuuriin ja maahan kotoutuminen vaatii paljon luotettavien aikuisten läsnäoloa ja ohjaamista.

Suosittelun mukaan tukiasumisyksiköissä on kolme aikuista kymmentä nuorta kohden. Tämä on aivan liian vähän, jotta nuorille tarjotaisiin turvallinen arki ja riittävä psykososiaalinen tuki. Ehdotimme, että henkilökuntami-

toitus tulisi sitoa kaikkien asumisyksiköiden osalta lastensuojelulakiin (lastensuojelulain 58–60 §). Koska perheenyhdistäminen ei nyky-Suomessa käytännössä toteudu, yksin tulleiden alaikäisten hoivalle tulisi luoda samat ehdot kuin pitkäaikaisesti kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille ja nuorille (Lastensuojelulain mukainen huostaanotto). Sisällyttämällä yksin tulleet Lastensuojelulain piiriin olisi mahdollista taata näiden alaikäisten yhdenvertaiset oikeudet kansalaisuudesta riippumatta sekä yksin tulleiden nuorten vaatima erityinen sosiaalinen tuki ja jälkihuolto.

Itsenäistymistä tukevat parhaiten asumisen monimuotoiset järjestelyt, joissa nuori voi siirtyä asumismuodosta toiseen elämäntilanteensa ja tuentarpeensa mukaisesti. Tällaisen järjestelyn piirissä nuori voi muuttaa esimerkiksi perheryhmäkodista joko ensin asumisyksikön läheisyydessä olevaan itsenäistymis- eli tukiasuntoon tai jos ohjauksen tarvetta on tavanomaista enemmän, nuori voi siirtyä tuettuun asumiseen. Samoin itsenäistymässä oleville nuorille tulisi tarjota mahdollisuus yhteisasumiseen omilla vuokrasopimuksilla samaan tapaan kuin opiskelija-asuntoloiden soluasumisessa. Tällöin jokainen nuori vastaisi omasta vuokrastaan eikä heidän tarvitsisi muuttaa asumaan yksin, mikä on monelle yksin maahan tulleelle nuorelle kohtuuton vaade. Suomessa olisi mahdollista kokeilla Saksassa käytössä olevaa toimintatapaa, jossa nuorella on mahdollisuus asua jälkihuoltovaiheessa perheryhmäkodissa vielä muutamia vuosia täysi-ikäistymisen jälkeen (RLF, Reception and living in Families, 2015: 43–44). Periaatteessa tähän ei olisi Suomessakaan eslettä, mutta käytännössä asumista kotoutumisvaiheessa hallinnoivien ELY-keskusten tulkinta on ollut, että pääsääntöisesti asuminen perheryhmäkodissa päättyy nuoren täytettyä 18 vuotta.

Itsenäistyvän nuoren on vaikeaa löytää sopiva ja mieluisa asunto. Yksin tulleet nuoret ovat erityisesti vapaille vuokramarkkinoilla erittäin huonossa asemassa. Asuntoa etsiessään nuoret voivat joutua hyväksikäytön ja

huijausten kohteeksi. Tästä syystä kuntien tulisi luoda välittävien organisaatioiden avulla toimivat välivuokrausmarkkinat vapailta markkinoilta vuokrattavien asuntojen hyödyntämiseksi. Tällainen kokeilu, jossa asunnottomien nuorten on mahdollista vuokrata asunto vapailta markkinoilta, on tehty muun muassa yhteistyössä Espoon kaupungin ja Y-säätiön kanssa (Jansson 2016; Välivuokraus).

Asumisen ja sosiaalisen tuen uudelleen järjestäminen esittämämme mukaisesti edellyttää toimintojen laaja-alaista koordinoitua, johon erityisesti sisäministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, ELY-keskusten (tulevaisuudessa maakuntahallinnon) ja kuntien tulisi osallistua. Yhteistyötä pitää lisätä kuntien sosiaalitoimen, maahanmuuttajatyön ja asunto-toimen viranhaltijoiden kesken, jotta nuorten asuminen ja siihen liittyvät palvelut saadaan järjestymään asumismuodosta riippumatta.

MITEN TUTKIMUS VOI SYÖTTÄÄ KOKEMUSTIETOA POLITIIKKAOHJAUKSEEN JA PÄÄTÖKSENTEKOON?

Vaikka tieteen ja yhteiskunnan vuoropuhelu onkin viime vuosina parantunut, tutkijat tuottavat tietoa ja kirjoittavat käsitteellisiä tekstejä yhä pääasiassa akateemista yhteisöä silmällä pitäen, ja tutkimustiedon yhteydet käytäntöön saattavat olla vähäisiä. Tutkimushankkeissa ei juuri ole varattu resursseja tutkimustiedon jalkauttamiseen. Viime vuosina tutkimuksen uudet rahoitusmallit ovat kuitenkin kannustaneet ja sallineet tutkimustiedon jalostamisen laajemman yhteiskunnan käyttöön.

Politiikkaa tukevan tutkimuksen on oltava kiinni ajassa. Tämä osittain altistaa tutkimusasetelman jatkuville muutoksille. Tutkijoiden täytyy ilmiön ennakkoymmärryksen lisäksi hallita tutkimuskentän alati muuttuva tilanne. Kun pyrkimyksenä on tarjota politiikan kehittämiseksi tukea käsitteellisen ymmärryksen perustalta, tutkimustieto on myös

sovitettava yhteen soveltajien käsitteistön kanssa.

TRUST-hankkeen suositusta tehdessämme meille oli tärkeää nostaa nuorten oma ääni kuuluviin. Etnografia on tutkimusmenetelmä, jossa tutkija hankkii tutkimusaineistoaan tiiviissä vuorovaikutuksessa tutkittaviensa kanssa ja pystyy näin tuomaan paremmin esille kentän moniäänisyyttä. Perinteisessä mielessä toteutettua etnografiaa on myös arvoiteltu ”objektivoivasta kuvauksesta” (Salo 2007, 227; ks. myös Behar ja Gordon 1995), jolla on tarkoitettu sitä, että tutkijan ääni on ikään kuin kaikkietävä ja hän antaa subjektin äänen tutkittavilleen vain valikoidusti. Silloin aito moniäänisyys jää puuttumaan. Pyrimme välttämään objektivoivaa kuvausta lukemalla useita aineistoja ristiin ja tuomalla esille erilaisia vaihtoehtoja. Tämä ei kuitenkaan aina sovi yhteen sen kanssa, että suositusten tulisi olla tiiviitä ja kohdennettuja.

Kokemuksemme mukaan politiikkasuosituksen kirjoittamisessa vaikeinta oli ongelman ja kohdeyleisön tarkka rajaaminen. Tutkijan luoma tieto puhuttelee harvoin vain yhtä kohderyhmää, kun taas suositus tulee kirjoittaa selkeästi rajatulle kohderyhmälle. Meidän oli aluksi myös hankalaa päätyä selkeästi yhteen tai muutamiin suosituksiin ja selityksiin, mutta politiikkasuosituksissa olennaista on priorisoida vaihtoehdot mahdollisten toteutusten suhteen. Suositusten lähtökohdat tuli esittää yksiselitteisesti, samoin havaitut ongelmat ja niiden perustelut. Yhteys kentän käytäntöihin tuli osoittaa ja todentaa selkeästi. Tutkijoina meidän oli osattava päättää mikä on ensisijaista ja mihin pitäisi tarttua heti, ja mikä on vasta toissijaista. Tämä kaikki tuli kirjoittaa tiiviisti ja selkeästi ja myös visualisoida niin, että suosituksemme oli nopeasti silmäiltävissä ja omaksuttavissa.

Tärkeää oli tunnistaa oikea politiikka-prosessi ja esittää suositus oikeaan aikaan. Kotoutumislakia uudistettiin keväällä 2017 ja lakiluonnos lähti lausuntokierrokselle. Pysyimme kirjoittamaan suosituksemme juuri

tähän prosessiin, mikä helpotti suosituksen teemojen rajaamista. Suosituksen levittäminen kentälle oli myös tärkeää. Lähetimme suositustamme hallinnon eri toimijoiden lisäksi myös niille, jotka tekevät käytännön työtä nuorten kanssa. Lisäksi suositusta esiteltiin tutkimusseminaareissa ja toimijoiden tapauksissa. Päädyimme myös kirjoittamaan siitä useilla foorumeilla, jotta tieto suosituksesta leviäisi mahdollisimman laajalle.

Suosituksen vaikuttavuutta on vaikea arvioida. Oletamme, että oikea-aikaisuus takasi suosituksemme kiinnostuneen lukijakunnan. Se huomioitiin kentällä, ja vastaanotto oli pääosin myönteinen. Palautetta ja yhteydenottoja saimme jonkin verran heti suosituksen julkaisemisen jälkeen esimerkiksi perheryhmäkodeista, ministeriöistä ja Terveysten- ja hyvinvoinnin laitokselta. Erityisesti perheryhmäkotien henkilökunta eri puolilta Suomea kiitteli tärkeän asian nostamista esille. Tätä kirjoitettaessa uusi kotoutumislaki ei ole vielä tullut voimaan, joten emme pysty tarkistamaan, onko suosituksemme vaikuttanut varsinaiseen lainsäädäntöön.

ASUMINEN KOTOUTUMISEN VOIMAVARANA

Yksin tulleet ovat alaikäisinä vuosien ajan yhteiskunnan palveluiden varassa. Muu osallisuus yhteiskuntaan on usein vähäistä, ja yhteiskunta näyttää näille lapsille ja nuorille hahmottomana. Tutkimuksissamme olemme toistuvasti havainneet, ettei yksin tulleiden kokemustietoa ole hyödynnetty palvelutarpeiden

VIITTEET

1. Vuosina 2013–2018 toteutettu akatemiaturkijahanke tarkasteli lapsuudessa ja nuoruudessa koetun pakotetun siirtymisen pitkäaikaisia seurauksia. TRUST-

kartoittamisessa. Tämä on johtanut toimimattomiin asumisen käytäntöihin, yksinäisyyteen ja kotoutumisen ongelmiin. Tulevaisuudessa palvelujen järjestämisessä tulisi korostaa joustavuutta ja nuoren roolia aktiivisena toimijana eikä passiivisena tuen kohteena.

Asumisen monimuotoiset ratkaisut tukevat nuorten itsenäistymistä ja osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämä edellyttää nuorten kuulemistä ja erilaisten palveluiden selkeyttämistä ja niiden parempaa koordinoitua. Lisäksi asumisen yksiköitä tulisi sijoittaa vain sellaisille paikkakunnille, joilla niille taataan riittävät edellytykset pitkäaikaiseen toimintaan.

Tunnistettujen tarpeiden mukaiset asumisen ratkaisut tarjoavat pysyvyyttä nuorten arkeen. Monipuoliset asumisen ratkaisut huomioivat nuoren psykososiaalisen tilanteen yksilöllisesti ja tukevat itsenäistymistä, arjen taitojen opettelua ja suomalaisen yhteiskuntaan kuulumista. Nämä estävät syrjäytymistä ja parantavat elämänhallintaa, jolloin palveluiden määrää voidaan asteittain vähentää itsenäistymisen myötä. Yksilöllisten asumisratkaisujen ja sosiaalisen tuen mallien kehittäminen tukee tehokasta kotoutumista, mahdollistaa nuorten kasvamisen täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseniksi ja säästää yhteiskunnan menoja tulevaisuudessa.

Kiitokset

Tutkimusta rahoittaa Suomen Akatemia (SA266161 ja SA304146 ja SRC303481)

— ANNA-KAISA KUUSISTO & KRISTIINA KORJONEN-KUUSIPURO

kärkihankkeessa (2016–2018) tätä käsitteellistä ymmärrystä on sovellettu kehittämällä uusia sosiaalisen tuen käytäntöjä.

KIRJALLISUUS

- Behar, Ruth ja Deborah Gordon (toim.) (1995) *Women writing culture*. University of California Press, Berkeley.
- Dhalmann, Hanna (2011) *Yhden uhka, toisen toive? Somali- ja venäläisten asumistoiveet etnisen segregaatiokehtyksen valossa*. Helsinki: Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen laitos A 10, Helsinki.
- Kotimajoitusverkosto [<https://kotimajoitusverkosto.fi/>] (Luettu 15.3.2018)
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa (2016a) Perheettömiksi suojellut. Yksin tulleiden alaikäisten oikeus perheeseen. Teoksessa Fingerroos, O & Tapaninen, A-M, Tiilikainen, M. (toim.) *Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?* Vastapaino, Tampere, 89–109.
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa (2016b) Yksin tulleiden nuorten kohtaaminen ja sosiaalinen tuki arjessa. Nuorisotutkimusseura. Näkökulma. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma33> (Julkaistu 18.11.2016.)
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa, Kristiina Korjonen-Kuusipuro ja Jaakko Tuominen (2017) Yksin tulleiden maahanmuuttajanuorten asumiseen tarvitaan monipuolisia ratkaisuja. [<http://www.transculturaltrust.net/wp-content/uploads/2017/05/Yksin-tulleiden-maahanmuuttajanuorten-asumisen-ratkaisut-2017.pdf>] Poliittikkasuositus 2017.
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa, Kristiina Korjonen-Kuusipuro (2017) Yksin tulleiden maahanmuuttajanuorten asumiseen tarvitaan päättäjiltä rohkeita ratkaisuja. Poliitikasta.fi (julkaistu 15.5.2017).
- Migri (2018) Majoittuminen vastaanottokeskukseen. <http://migri.fi/majoittuminen-vastaanottokeskukseen> (Luettu 5.3.2018.)
- Salo, Ulla-Maija (2007) Etnografinen kirjoittaminen. Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.) *Etnografia metodologiana. Lähtökohdista koulutuksen tutkimus*. Vastapaino, Tampere.
- TRUST-kärkihanke [www.transculturaltrust.net]
- Jansson, Kaisu (24.3.2016) ”Kämpää pysy kunnossa ja vuokra tulee ajallaan” – Välivuokraus helpottaa turvapaikanhakijoiden asuntotilannetta. [<http://yle.fi/uutiset/3-8750332>] (Luettu 19.3.2016.)
- Välivuokraus [<https://ysaatio.fi/y-saatio/valivuokraus>] (Luettu 19.3.2018.)
- Rasinkangas, Jarkko (2013). Maahanmuuttajien asuminen ja alueellinen sijoittuminen. Teoksessa: Martikainen, Tuomas, Saukkonen, Pasi & Säävälä, Minna (toim.): *Muuttajat – kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta*. Gaudeamus, Helsinki.
- RLF, Reception and Living in Families (2015) Overview of family-based reception for unaccompanied minors in the EU Member States. Stichting Nidos, Netherlands.
- Vilkama, Katja (2010). Kaupungin laidalla. Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten alueellinen eriytyminen Helsingissä. *Terra* 122 (4), 183–200.